

dary a na darech nápís, jenž v krátkém verši zněl takto:
„Ífis, teď chlapec, zde věnuje to, co slíbil jak dívka.“

A když zítřejší slunko se usmálo nad širým světem,
 Venuše, Hymenaios a Iuno se společně sešli
 na svatbu: mladík Ífis ten den svou Íanthu dostal.

KNIHA X

Orfeus a Eurydiké

Z Kréty pak Hymenaios, v plášť zahalen žlutavé barvy,
 letí vysoko vzduchem v kraj Kikonů do thrácké země,
 kde jej Orfeus pěvec svým zpěvem nadarmo vzýval.
 Bůh sice k ženichu letěl, však šťastné svatební písně
 nenesl s sebou, ni veselé tváře, ni znamení dobrá.
 Pochodeň také, již držel, mu čadila štiplavým kouřem,
 nemohouc rozhořet se a nemohouc vzplanouti v plamen.
 Konec byl horší než předzvěst, neb Eurydiké, choť mladá,
 — zatímco v průvodě Najád se travnatou pasekou brala, —
 uštknuta od zmije v kotník se na zem skácela mrtva.

Když pak už thrácký pěvec se pro choť na tomto světě
 naplakal dost, chtěl o říši Stínů se pokusit také.
 Tainarskou branou on sestoupil pod zem a ke Stygu kráčel
 vzdušnými zástupy mrtvých, jichž tělům se dostalo hrobu,
 předstoupil před Persefonu a před vládce, který v tom
 smutném
 království panuje Stínům. Tam rozechvěl k písni své

struny,
 takto pak zpíval: „Ó božstva té říše, co pod zemí leží,
 do které přichází vše, co k smrti se na světě zrodí,
 smím-li a svolíte, abych tu promluvil pravdu a nechal
 okolků klamavých úst, já nepřišel uvidět temný
 Tartaros, také ne abych snad spoutal trojité hrdlo
 netvora z Medúsy strašné, jež četnými hady se ježí.
 Za svou choť jsem přišel; ta na louce na zmijsi šlápla,
 byla uštknuta od ní a zemřela v rozkvětu mládí.
 Chtěl jsem snéstí svou ztrátu, a nezapřu, že jsem to zkoušel,

zmohla mě láska. To božstvo je dobře tam na světě známo; nevím, zda znáte je zde, však myslím i tady je známo, ačli je pravdivá pověst, jež o dávném únosu mluví: Amor přec spojil i vás! Já při těchto děsivých místech, při této zející tmě a při tichu pusté zde říše prosím vás: Eurydice, mé manželce, vraťte zas život! Každý z nás podléhá vám, když na světě prodlíme krátko, všichni sem spěcháme na jedno místo, ať dříve či později. Všichni spějeme sem, zde poslední domov nás čeká, vy máte nad lidmi všemi z všech vladaři nejdelsí vládu. Také má žena, až uzraje čas a skončí svá léta, připadne vám: dar trvalý nechci, jen o půjčku žádám! Brání-li osud dát milost mi pro choť, jsem rozhodnut pevně navždy zůstat již zde: vy z dvojí se radujte smrti!“

Při těchto pěvcových slovech, k nimž na lyře rozchvíval struny, plakaly bezkrvé duše, i Tantalos chytati přestal prchavou vodu, již s kolem sám Ixión stojí a nervou Tityovi dva supové játra, i Sisyfos usedl na kámen; Danaovny též nechaly děravých věder. Tehdy i Lítice kruté prý písní tak dojaty byly, slzou že zvlhly jim líce; a prosbě té neodolali ani královna temnot, ni vladař podzemní říše: volají Eurydiku, jež mezi novými Stíny kráčela pomalu jen, neb kulhala nedávnou ranou. Nazpět ji Orfeus dostal, však pod tou podmínkou pouze, aby se neohlédl dříve, než z podsvětí na světlo vyjde, jinak že milosti dar se marným pro něho stane. Cestou kráčeji vzhůru, jež němým vede je tichem, cestou příkrou a chmurnou a v hustou se halící mlhu. Od kraje povrchu země již nebyli vzdáleni příliš, když vtom v bázni, zda stačí mu choť, a v touze ji spatřit

manžel se ohlédne po ní — ta ihned však zmizí mu zpátky. Paže vztahoval k ní, chtěl obejmout, objat být od ní, ale nechytne nic než nehmotný mizící vánek.

Podruhé umírajíc nic nevyčte manželu svému — nač by si naříkat mohla, než na jeho příšnou lásku? — jenom poslední sbohem, jež sotva on zachytil sluchem, pronesla tiše a zpátky se propadla do říše smrti.

Orfeus ustrnul stejně, když podruhé spatřil smrt choťi, jako ten muž, jež Hérakla spatřil, jak Kerbera vede řetězem spoutaného, a dříve se nezbavil strachu, dokud úžas a děs jej nezměnil v studený kámen: nebo jak Ólenos kdysi, jež na sebe cizí vzal vinu, a jak Létháia, hříšná choť jeho, jež věřila příliš, příliš své krásy: vy dva, kdys šťastní manželé věrní, nyní jste skalami dvěma kdes na fryzském pohoří Ídē.

Orfeus nadarmo prosil, chtěl podruhé přeplovat, však marně:

Charón už nepustil jej, ač v špinavém smutečním šatě bez jídla po sedm dní on nehnul se od břehu Stygu, strastmi a duševním bolem a slzami jenom se živil.

Na krutost podsvětních bohů si stýskal a vrátil se zpátky k Rhodopě strmé a Haimu, ježž bičuje severní vítr.

Soustrast stromů

Plynula léta a třetí již zima svou skončila vládu. Orfeus stále jen truchlil a všech žen unikal lásce, buďto že zkušenost špatnou a bolest mu přinesla láska, aneb že plnil svůj slib. Žen přemnoho toužilo po tom, aby ho za muže měly, on všecky je odmítl chladně. Orfeus za doby smutku prý naučil národy thrácké jinochům věnovat lásku a užívát v rozpuku mládí krátkého života vesny a první květy v ní trhat.

Sama tě zavedu já, až poledním žhnout bude slunce zářem, když žízní tráva a stín je milejší stádu, v skrytou kmetovu sluji, kamž mořskými vlnami znaven chodí — tam snadno ho lapíš, až ve spánek pohroužen bude.

Až ho však rukama chopíš a budeš ho svíratí pouty, budou přeludy různé a podoby šelem tě šálit, neboť ježatým kancem a strašným tygrem se stane, ještěrem plným šupin neb lvicí s ryšavou šjí, praskat bude jak plamen a z vazby se zdánlivě vymkne, nebo zas ve vodu čistou se rozplynout zkusí a zmizet.

Cím však více ten bůh své podoby měniti bude, tím víc ty zas mu utahuj pouta, můj milžený synu, až se zas v své tělo vrátí a opět ho takovým spatříš, jako když počínal dřímat a spánek mu zavíral oči!“

Řekla a nebeskou vůni kol dokola rozlila čistou, která celým tělem mu prolнула: jinochu rázem z vlasů, jež upravit krásně, se libá linula vůně, do údů svěžest sil hned vstoupila.

Jeskyně velká v boku je duté hory, kam za vlnou vlna se valí, větrem na skály hnána, a v zátoku táhlou se třístí; plavcům stíženým bouří to zdávna je bezpečný úkryt. Ve vnitřku dlvá Proteus a za velkou skálou se skrývá.

Ve slují syna si v zákoutí tmavém umístí nymfa, sama pak za mlžnou ukryta clonou se postaví poblíž. Sírúus na nebi zářil a páčil žíznivé Indy, žhavý, a ohnivý slunce již středem dráhy své prošlo, rostliny žízní prahly a v korytě horkém až na dno hluboká řeka se hřála a žhavými paprsky vřela.

Vtom již vychází z moře a ke slují míří jak jindy Proteus, a tuleňů rod kol vladaře skáče si s plesem, slané krupěje mořské kol dokola daleko stříká.

Porůznu tuleňů dav se tam rozloží po břehu k spánku. Bůh — jak dozorce stád kdes na horách vysokých někdy v době, kdy večer a hvězda již přivádí telata z pastvy k stáji a bečením svým jen dráždí jeňhata vlky — vprostřed na skálu sedne a přehlíží tuleňů počet.

Toto byl pastýři okamžik vhodný, by zmocnil se věštec: sotvaže vyčkal, až kmet své zemdlené uložil údy, vyrazil s velkým křikem a rychle ho spoutal, jak ležel.

Naproti tomu i bůh byl pamětliv umění svého, v podoby všemožné, divné, se ihned měniti začal, ve zvíře méně se hrozné neb v prchavou vodu neb oheň. Když se mu žádnuo lstí již nevymkl, donucen Proteus ve svou se podobu vrátil a lidským zas ozval se hlasem: „Kdopak jenom tě poslal, ó jinochu nadmíru smělý, vstoupit do mého domu? Co chceš?“

Dá odpověď jinoch: „Víš, ó ty to víš sám, je nemožno něčím tě klamat! Ty však neklamej též! — Já přišel na rozkaz boží, abych se po věštbě ptal stran pohromy, která mě stihla.“

Tuto mu odpověď dal. Vtom věštec s úsilím mocným zakoulel očima svýma, jež modrou jiskřily barvou, hlasitě zaskřípal zuby a ku věštbě otevřel ústa:

„Je-li nějaký bůh, jenž těžkým hněvem tě sthává — pykáš za velký hřích, vždyť neštěstím sthaný Orfeus — třebaže bez viny své — tou pokutou tebe teď trestá — leda by zvrátil to osud. — Je zuřiv pro zirátu choti: neboť když jsi ji sthal, tu po břehu úprkem běžíc, dlvka spíš smrti však souzená brzéc, ach! hrozného hada v trávě si nevěšmila vysoké, plaz se však na břehu skrýval. Družina, Dryadek sbor, hned velkým naplní křikem vysoké vrcholy hor, též plácí rhodopské vrchy, vysoký Pangaeus pláce a martská Rhesova země, Getové plácí, i Hebrus, i athénská Orithyia —

Sám hrál na dutou loutnu a konejšil muka své lásky, tebe, ó sladká choti, jsa samotěn na pustém břehu, tebe, když počínal den, když zhasínal, opěval tebe.

Ano i k taenarské slují a k Ditově vysoké bráně, v háj, jenž zahalen je kol dokola temnotou černou, zašel, k podsvětním duším a k hroznému vladaři prosit, k srdcím, jež prosbou lidskou se nedají obměkčit nijak.

Dojaty zpěvem jeho se z nejlubších Erebu sděl nehmotné sbíhaly Súiny a postavy zbavené žití, tolik, kolik je ptáků, jichž tisíce v listech se skrývá, kdykoli puď je z hor buď bouřný liják, neb večer: mužové, vdané ženy a statných hrdinů duše, jakmile skončili žití, i chlapi a nevdané dívky, mládci, jež před zraky otců kdys na vrch hranice kladli. Černý Kokytu močál a hustý, ošklivý rákos v bahně, jež línou vodou je protivné, všechny je poutá, rovněž poutá je Styx, jenž devíti rameny teče.

Strne i příbytek smrti, ta podsvětí prohlubeň sama, Tartar i Eumenid sbor, jichž vlas je propleten hady, Kerberův trojitý jícen, pln úžasu, otevřen zůstal, také Ixion s kolem se větrem točiti přestal.

Orfeus vracel se již, již ze všech vyvázal nehod, vrácená Eurydike již stoupala k hornímu světu za ním — s podmínkou touto ji vydala královna Orku — když vtom, rozvahy prost, byl náhlým zachvácen bludem,

lásece jež prominout možno, však promíjet neumí Orkus: zapomněl, stanul a na choť, už před samým východem k světlu,

přemožen vášnivou láskou, se ohlédl — veškerá práce byla tím zmařena vráz: byl krutého vladaře předpis porušen — třikrát třesk bylo slyšet v avernských vodách. „Jaké to šílenství hrůzné,“ tak zvolala, „zhubilo tebe,

zhubilo ubokou mne? — Již podruhé ukrutný osud volá mě zpět, již pokrývá sen mé hasnoucí oči. Orfee, sbohem! Cos rve mě a zpět nese v tmy propast hrůznou.

Po tobě, ne však již tvá, ach! vztahuji bezmocné ruce. Řekla a hned jak lehký dým, jenž s prchavým vzduchem splývá, prchla mu z očí a zmizela, aniž už potom spatřila manžela svého, jenž nadarmo po stínu sahal, mnoho jí povědět chtěje. A také převozník Orkův močál, který je v cestě, mu nedal podruhé přeplovat. Nuže, co teď? Kam jít, když dvakrát mu manželka vzata? Jak má pláčem duše, jak zpěvem dojmout má bohy? Eurydike — ta, neživě chladná zas, přes Styx už plula. On, jak vypráví zvěst, prý po sedm měsíců s pláčem žaloval oblačným srázům a pustého Strymonu proudům, aneb v jeskyních chladných svůj osud žalostně zpíval, písní krotil tygry a hýbal tvrdými duby.

Nejnak kvílí slavík a v chladném topolů stínu pro svá mláďata lká, jež vypátral bezcitný oráč, holátka z hnízda mu vybral a odnesl — nebeský ptáček po celou noc pak pláče a znovu vždy plačtivou píseň počíná, na větvi sedě, a plní okolí nářkem. Srdcem mu nchnula láska ni po novém manželství touha, sám jen po sněžném Donu a ledovcích hyperborejských chodil a rhipajských krajích, v nichž jíní netaje nikdy, nad smrtí ženinou truchlí a nad marným Ditovým darem.

Avšak thrácké ženy, jež zamítal pro lásku k choti, slavíce slavnosti bohů a nadšeny Bakehovou službou, rozsápou Orfea v kusy a rozmetou po širých polích.

A když thrácký Hebrus svým prudkým vířivým proudem unášel pěvcovu hlavu, již urvaly od sněžné šije, volal „Ó Eurydiko!“ sám hlas, byt stydl už jazyk,